

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

М. М. Коцупатрий, С. І. Ковач, К. В. Безверхий

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ В ОПОДАТКУВАННІ У СХЕМАХ І ТАБЛИЦЯХ

Навчальний посібник
для студентів напряму підготовки
6.030509 «Облік і аудит»

УДК 657.1+657.37]:336.221(075.8)
ББК 65.052.201.4я73
К 75

Рецензенти

О. І. Малишкін, д.е.н., проф.
(Київська державна академія водного транспорту ім. гетьмана П. К. Сагайдачного)
В. А. Дерій, д.е.н., в. о. професора
(Тернопільський національний економічний університет)
Л. В. Гуцаленко, д.е.н., проф.
(Вінницький національний аграрний університет)

Редакційна колегія факультету економіки агропромислового комплексу

Голова редакційної колегії М. М. Коцупатрий, професор, к.е.н.
Відповідальний секретар редакційної колегії О. В. Садовник, доцент, к.е.н.
Члени редакційної колегії: В. Г. Андрійчук, професор, д.е.н., І. Д. Дудко, професор, д.політ.н., О. О. Єранкін, доцент, д.е.н., З. І. Зайцева, професор, д.і.н., І. Б. Карпова, доцент, к.пед.н., С. І. Ковач, доцент, к.е.н., Ю. Л. Со-
болев, доцент, к.пед.н., М. Й. Хорунжий, професор, к.е.н.

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою КНЕУ
Протокол № 8 від 11.06.2015*

Коцупатрий М. М.

К 75 Облік і звітність в оподаткуванні у схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» / М. М. Коцупатрий, С. І. Ковач, К. В. Безверхий. — К. : КНЕУ, 2015. — 196, [4] с.
ISBN 978-966-926-009-3

Посібник підготовлено на основі законодавчих актів та нормативно-правових документів з питань оподаткування станом на 1 травня 2015 р. Відповідно до нормативної програми науки у навчальному посібнику викладено порядок обчислення і сплати загальнодержавних та місцевих податків і зборів, обов'язкових платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також висвітлено організацію податкової звітності. Подання інформації у схемах і таблицях сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Призначено для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК 657.1+657.37]:336.221(075.8)
ББК 65.052.201.4я73

© М. М. Коцупатрий, С. І. Ковач,
К. В. Безверхий, 2015
© КНЕУ, 2015

ISBN 978-966-926-009-3

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

Скорочення	Зміст
ДКСУ	Державна казначейська служба України
ДПІ	Державна податкова інспекція
ДФС	Державна фіскальна служба
ЄРПН	Єдиний реєстр податкових накладних
ЄП	Єдиний податок
ЄСВ	Єдиний соціальний внесок
ІПН	Індивідуальний податковий номер
ККУ	Кримінальний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
КпАП	Кодекс України про адміністративні порушення
МДЕ	Митна декларація електронна
МЗП	Мінімальна заробітна плата
МДП	Митна декларація, складена на паперових носіях
МКУ	Митний кодекс України
МФУ	Міністерство фінансів України
НБУ	Національний банк України
ПДВ	Податок на додану вартість
ПДФО	Податок на доходи фізичних осіб
ПКУ	Податковий кодекс України
ПМ	Прожитковий мінімум
ПНЕ	Податкова накладна електронна
ПСП	Податкова соціальна пільга
СПД	Суб'єкт підприємницької діяльності
ТВП	Тимчасова втрата працездатності
УКТЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ФСС	Фонд соціального страхування
ЦПД	Цивільно-правовий договір

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	7
ТЕМА 1. Система оподаткування та основні засади обліку і звітності в оподаткуванні	8
1.1. Податкова система України та основні засади податкового законодавства України	8
1.2. Сутність, основні функції та елементи податків	9
1.3. Класифікація податків	11
1.4. Системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності та їх порівняльна характеристика	12
1.5. Облік і звітність в оподаткуванні в системі бухгалтерського обліку	13
1.6. Загальний порядок сплати податків (зборів, обов'язкових платежів) і подання звітності за ними	13
<i>Питання для самоконтролю до теми 1</i>	13
<i>Тестові питання до теми 1</i>	14
ТЕМА 2. Облік розрахунків і звітність за податком на додану вартість	15
2.1. Сутність податку на додану вартість і його платники	15
2.2. Об'єкт оподаткування податком на додану вартість	17
2.3. База оподаткування податком на додану вартість	17
2.4. Операції, що звільнені від оподаткування та не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість	19
2.5. Ставки податку на додану вартість	19
2.6. Податкове зобов'язання з податку на додану вартість і дата його виникнення	19
2.7. Податковий кредит з податку на додану вартість і дата його виникнення	20
2.8. Особливості обліку податку на додану вартість при ввезенні товарів на митну територію України	21
2.9. Первинний облік податкового кредиту та податкових зобов'язань з податку на додану вартість	21
2.10. Реєстр документів (реєстр виданих та отриманих податкових накладних): призначення, склад і порядок складання	31
2.11. Порядок визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету або відшкодуванню з бюджету	32
2.12. Відображення податкових зобов'язань і податкового кредиту з податку на додану вартість у системі рахунків бухгалтерського обліку	32
2.13. Податкові періоди, терміни подання податкової декларації з податку на додану вартість і терміни сплати податку на додану вартість	38
<i>Питання для самоконтролю до теми 2</i>	39
<i>Тестові питання до теми 2</i>	39
ТЕМА 3. Облік розрахунків і звітність за податком на прибуток	41
3.1. Платники податку на прибуток	41
3.2. Об'єкт і база оподаткування податком на прибуток	42
3.3. Ставки податку на прибуток і порядок його обчислення	42
3.4. Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень)	44
3.5. Різниці, що виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів	45
3.6. Різниці, що виникають при здійсненні фінансових операцій	47
3.7. Різниці, що виникають при здійсненні окремих видів діяльності та операцій	48
3.8. Порядок подання податкової декларації та сплати податку на прибуток	48
3.9. Облік розрахунків за податком на прибуток	49
<i>Питання для самоконтролю до теми 3</i>	50
<i>Тестові питання до теми 3</i>	50
ТЕМА 4. Облік розрахунків і звітність за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	52
4.1. Платники та розміри єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	53

4.2. Порядок обчислення єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	58
4.3. Порядок сплати та подання звітності за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	59
4.4. Платники, об'єкти оподаткування, сплати і звітності збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.	61
4.5. Документальне оформлення розрахунків з фондом соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності.	62
4.6. Порядок складання і подання звітності на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	68
4.7. Особливості документального оформлення розрахунків з фондом соціального страхування від нещасних випадків і порядок подання звітності за ними	73
4.8. Облік розрахунків за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	74
<i>Питання для самоконтролю до теми 4</i>	74
<i>Тестові питання до теми 4</i>	74
ТЕМА 5. Облік розрахунків і звітність за податком на доходи фізичних осіб	76
5.1. Платники податку на доходи фізичних осіб	76
5.2. Об'єкт, база оподаткування та ставки податку на доходи фізичних осіб	77
5.3. Податкова соціальна пільга та порядок її застосування	81
5.4. Порядок оподаткування податковим агентом доходів у вигляді заробітної плати податком з доходів фізичних осіб	87
5.5. Перерахунок сум доходів, нарахованих платнику податку у вигляді заробітної плати та сум наданих соціальних пільг і утриманого податку	90
5.6. Порядок оподаткування податком на доходи фізичних осіб інших доходів платника податку	91
5.7. Порядок сплати (перерахування) податку з доходів фізичних осіб до бюджету.	91
5.8. Порядок складання і подання звітності податковим агентом про суми утриманого податку на доходи фізичних осіб	93
5.9. Порядок складання і подання річної декларації про майновий стан і доходи платником податку	99
5.10. Облік розрахунків за податком на доходи фізичних осіб	102
<i>Питання для самоконтролю до теми 5</i>	102
<i>Тестові питання до теми 5</i>	102
ТЕМА 6. Облік розрахунків і звітність за іншими загальнодержавними податками і зборами	104
6.1. Порядок обчислення, обліку і звітності з акцизного податку	104
6.2. Платники, об'єкт оподаткування та порядок сплати мита	113
6.3. Платники, порядок справляння та сплати державного мита	120
6.4. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з екологічного податку.	120
6.5. Сутність, склад, порядок подання декларації і строки сплати рентної плати	121
6.5.1. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин.	124
6.5.2. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин	128
6.5.3. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України	129
6.5.4. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за спеціальне використання води.	131
6.5.5. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів	134
6.5.6. Платники, порядок обчислення, обліку і звітності з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України	141
6.6. Облік розрахунків за іншими загальнодержавними податками і зборами.	142
<i>Питання для самоконтролю до теми 6</i>	142
<i>Тестові питання до теми 6</i>	142
ТЕМА 7. Облік розрахунків і звітність за місцевими податками і зборами	144
7.1. Сутність і склад місцевих податків і зборів	144
7.2. Платники, порядок обчислення, звітності і сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	145
7.3. Платники, порядок обчислення, звітності і сплати транспортного податку	146
7.4. Платники, порядок обчислення, звітності і сплати туристичного збору	146

7.5. Платники, порядок обчислення, звітності і сплати збору за місця для паркування транспортних засобів	147
7.6. Платники, порядок обчислення, звітності з плати за землю.	148
7.7. Облік розрахунків за місцевими податками і зборами	150
<i>Питання для самоконтролю до теми 7</i>	150
<i>Тестові питання до теми 7.</i>	150
ТЕМА 8. Облік і звітність в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, що обрали особливий спосіб оподаткування	152
8.1. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності суб'єктів господарювання за єдиним податком	152
8.2. Групи платників єдиного податку та їх порівняльна характеристика	153
8.3. Порядок визначення доходу платника єдиного податку та його склад	155
8.4. Ставки єдиного податку.	155
8.5. Порядок ведення обліку і складення звітності платниками єдиного податку	156
8.6. Особливості нарахування, сплати та подання звітності з окремих податків і зборів платниками єдиного податку	157
8.7. Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування	157
8.8. Загальна система оподаткування, обліку і звітності фізичних осіб — підприємців	158
8.9. Облік доходів і витрат фізичною особою — підприємцем на загальній системі оподаткування	158
8.10. Порядок ведення Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи — підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність	159
8.11. Порядок складання і подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації)	160
8.12. Порядок сплати податку на доходи фізичних осіб фізичною особою — підприємцем.	161
8.13. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність.	161
<i>Питання для самоконтролю до теми 8</i>	162
<i>Тестові питання до теми 8.</i>	162
ТЕМА 9. Особливості податкового обліку і звітності в сільськогосподарських підприємствах	164
9.1. Спрощена система оподаткування для сільськогосподарських підприємств: платники та об'єкт оподаткування	164
9.2. Порядок обчислення, звітності і сплати єдиного податку четвертої групи сільськогосподарських підприємств	165
9.3. Особливості оподаткування податком на прибуток виробників сільськогосподарської продукції, які обрали загальну систему оподаткування	166
9.4. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств податком на додану вартість	166
<i>Питання для самоконтролю до теми 9</i>	168
<i>Тестові питання до теми 9.</i>	168
ТЕМА 10. Адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів)	170
10.1. Види відповідальності платника податку за порушення податкового законодавства.	171
10.2. Порядок узгодження сум податкових зобов'язань та оскарження рішень контролюючих органів	174
10.3. Податковий борг і порядок його погашення.	174
10.4. Пеня, її сутність і порядок обчислення	175
10.5. Штрафні санкції за порушення податкового законодавства та порядок їх обчислення	178
<i>Питання для самоконтролю до теми 10</i>	181
<i>Тестові питання до теми 10.</i>	181
Глосарій	183
Список рекомендованої літератури	194

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах розвитку економіки України особлива увага приділяється вдосконаленню бухгалтерського і податкового обліку фінансово-господарської діяльності організацій усіх організаційно-правових форм. Обумовлений нормами законодавства поділ бухгалтерського і податкового обліку призвів до підвищення трудомісткості формування показників бухгалтерської (фінансової) та податкової звітності підприємств. У зв'язку із цим обумовлена необхідність формувати у майбутніх фахівців достатні знання для належного ведення бухгалтерського та податкового обліку.

Важливість ґрунтовних знань системи оподаткування для облікових працівників не викликає сумнівів, оскільки вміння правильно сплачувати і правильно не сплачувати податки, можливість планування та регулювання їх обсягів є одним із тих показників, який на теперішній час відрізняє висококваліфікованого спеціаліста з бухгалтерського обліку від простого обліковця.

Дисципліна «Облік і звітність в оподаткуванні» є однією з основних профільних облікових наук для підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит». Вона логічно продовжує науки «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік І» і «Фінансовий облік ІІ», «Звітність підприємств», «Управлінський облік».

Першочергова увага зосереджена на вивченні законодавчих актів і нормативно-правових документів, що регулюють оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності — юридичних і фізичних осіб, засвоєння основних принципів організації та ведення податкового обліку, порядок складання та подання податкової звітності підприємств відповідно до чинного законодавства України.

Необхідність вивчення дисципліни «Облік і звітність в оподаткуванні» пояснюється вагомістю цього питання для підготовки висококваліфікованих фахівців з обліку і аудиту, для яких підвищені вимоги висуває ринок праці, що потребує спеціалістів з високим рівнем теоретичних знань і практичних навичок у професійній діяльності в обліковій сфері.

Метою вивчення студентами дисципліни «Облік і звітність в оподаткуванні» є набуття знань з теорії та практики ведення обліку з метою оподаткування на вітчизняних суб'єктах господарювання. Відповідно до мети основними завданнями вивчення дисципліни є: забезпечення формування у студентів цілісної системи знань про методологію і організацію обліку і складання звітності в системі оподаткування для виконання роботи щодо організації системи податкового обліку на підприємстві, документального оформлення операцій з нарахування (обчислення) та сплати податків, складання податкових розрахунків і декларації.

Предметом дисципліни «Облік і звітність в оподаткуванні» є всебічне вивчення процесу виявлення, реєстрації, обробки та узагальнення даних про фінансово-господарські операції щодо формування об'єкта оподаткування, відповідного нарахування та сплати податків, складання та надання користувачам податкової звітності.

У процесі вивчення дисципліни студентам запропоновано ознайомитися із теоретичними особливостями та практичними аспектами оподаткування суб'єктів господарювання та засвоїти основні процедури щодо:

- складання первинних документів і облікових регістрів;
- розрахунку суми податкових платежів;
- систематизації і узагальнення облікових даних, затребуваних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Після вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- економічну сутність податків і системи оподаткування;
- зміст нормативно-правового регулювання обліку та звітності в оподаткуванні;
- методи нарахування (розрахунку) податків, зборів, обов'язкових платежів, терміни та умови їх сплати;
- порядок складання і подання податкової звітності за ними;

уміти:

- організовувати податковий облік на підприємстві;
- визначати базу оподаткування податків і зборів;
- розраховувати суму податків і зборів (податкових платежів);
- складати податкові декларації (розрахунки) за податками, зборами, обов'язковими платежами.

Навчальний посібник у схемах і таблицях розроблено відповідно до робочої навчальної програми з дисципліни «Облік і звітність в оподаткуванні» і містить короткий виклад основних положень лекційного матеріалу. Візуальне супроводження сприяє ефективному використанню лекційного часу та процесу сприймання викладених положень, перелік питань для самоконтролю, тестові завдання і посилення на літературні джерела дозволяють студентам самостійно поповнювати знання з дисципліни.